

СУЧАСНІ ПИТАННЯ ДЕРЕГУЛЯЦІЇ ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ

В.В. Бєгун, В.Ф. Гречанінов

ІПММС НАН України, м. Київ

Питання дерегуляція техногенної безпеки підіймається не вперше майже на всіх рівнях: підприємств та підприємців, органів місцевого та державного управління, освіти й науки тощо. Воно залишається актуальним і в цей час, фактично не вирішено. Суть його формулюється просто: потрібно визначити міру втручання державних структур в діяльність потенційно небезпечних об'єктів (ПНО) на такому достатньому рівні, щоб уникнути небезпеки для персоналу, населення та довкілля з одного боку і при цьому, з іншого боку, не заважати працювати підприємству частими перевітками. Як стверджує бізнес, зараз право на перевірку ПНО має майже сотня держструктур (76), більшість з них (44) має право зупинити роботу підприємства. Основна функція громадських рад з охорони праці й безпеки при держадміністраціях усіх рівнів – теж «перевірки стану безпеки». Складається враження, що держава стурбована безпекою своїх громадян і тому спрямовує чималі зусилля й ресурси на захист суспільства. Вся ця армія інспекторів утримується, зрозуміло, за бюджетні кошти, й бізнес теж втрачає великі кошти при перевірках (за оцінками ФРУ більше 27 млрд. грн.). Але при цьому рівні безпеки в усіх сферах майже не зменшуються протягом всього часу існування незалежної держави! Цей факт свідчить про неефективність державних витрат, невідповідність стратегій державного контролю вимогам часу, принципово неправильну постановку задачі регулювання і контролю безпеки у сучасних умовах.

Наука й освіта не виконала до цього часу свого завдання щодо розробки оптимальних, або хоча б адекватних стратегій державного контролю та доведення їх до суспільства відповідним навчанням фахівців у закладах освіти. Дійсно, у державі пройшла зміна державного устрою та форми вла-

ності, а методи регулювання і контролю залишилися від загальнонародної (соціалістичної) форми власності: контроль виробництва частими інспекціями. Теж і в освіті – наші студенти навчаються по «радянських» підручниках з безпеки. Що стосується оптимізації частоти контролю, то при існуючих оцінках безпеки на якісному рівні, задача не має рішення взагалі. З цього можна зробити дуже прості висновки: 1) не керовані процеси не можуть призвести до покращення ситуації й 2) наука і освіта з безпеки мають великий борг перед суспільством (народом) за невизначеність стратегій управління безпекою та не доведення сучасних норм, правил, алгоритмів до суспільства.

Нові принципи: ризик - орієнтованого підходу, культури безпеки, операційного ризику впроваджуються на превелику силу, що обертається втратами, як для підприємств, так і для держави. На нашу думку, впровадженню передових стратегій забезпечення безпеки гальмується, перш за все, складними методами контролю безпеки за цими алгоритмами - потрібно визначати поточне значення ризику у кількісному (числовому) значенні, до чого держава і суспільство не готові, з наукової, освітянської, методичної й виконавчої позицій.

Освіта з безпеки за рідкісним винятком, теж продовжує теми 70-х років минулого сторіччя. Це, крім можливості корупції, суттєво гальмує впровадження та розвиток нових принципів регулювання безпеки у зв'язку з недостатньою кількістю фахівців, тобто вимагає радикального реформування. Всі ці три задачі пов'язані між собою й взаємозалежні, мають стати предметом дослідження і навчання. Тільки за цих умов можливе рішення завдання більш високого порядку, а саме дерегуляції безпеки на основі ринкових принципів саморегулювання.